

Koondanalüüs „Mida lapsevanemad praegu kõige enam vajavad, et toime tulla? Lastekaitsetöötajate vaade.“

Riik on kavandamas kriisimeetmeid koroonaperioodil tekkinud vajaduste leevendamiseks. Lastevanemate vajaduste väljaselgitamiseks viis MTÜ Lastekaitse Liit ajavahemikul 22.-23. märts 2021 lastekaitsetöötajate seas läbi digitaalse küsitluse „Mida lapsevanemad praegu kõige enam vajavad, et toime tulla?“. Üleskutse küsitluses osalemiseks saadeti kõikide kohalike omavalitsuste lastekaitsetöötajatele üle Eesti.

Lastekaitse Liidu ajend lastekaitsetöötajate seas küsitluse korraldamiseks oli kantud asjaolust, et lastekaitsetöötajad eesliinitöötajatena näevad oma töös igapäevaselt laste ja perede muresid, ning kitsaskohti ja vajadusi, mida koroonaperiood on peredes kaasa toonud. Olukorra ilmetamiseks tsiteeriks kahte vastajat: „*Lapsevanemad on praegusel ajahetkel pandud väga keerulisse olukorda, kus igapäeva mured võimenduvad seoses laste kasvatamisega. Lastel ja peredel on suurenenud ekraaniaeg ja vähenenud võimalused suhelda päriselt. Väheste kontaktide tõttu on vanematel ja lastel hakanud erinevad emotsioonid ja hirmud kogunema. Paljud lapsevanemad on jäänud ilma tööta või töötavad kodukontorites. Pinged kodu siseselt ja kodu-kool-kodu suunal on kasvanud,*“ ja „*Vanemate väidete kohaselt on nad läbipõlemise äärel ja abi ning toetust ei paista kusagilt, vestlustest üksi ei piisa*“. Osates hinnata abivajadust, on lastekaitsetöötajate näol tegu väga olulise sihtgrupiga nii lastega perede vajaduste kaardistamisel kui ka lahenduste pakkumisel.

Hea meel oli tõdeda lastekaitsetöötajate aktiivset huvi antud teemal kaasa rääkida. Väljavõtted tagasisidest annavad indikatsiooni, kui oluline on sihtgruppide aja-ja asjakohane kaasamine: *Väga armas, et küsite meie käest vaateid; Aitäh märkamast; Väga asjalik ja hea üleskutse informatsiooni kogumiseks!; Aitäh abi pakkumast!; Tänud teile!; Esmalt suur aitäh teie olulise panuse, perede ja peredega töötavate spetsialistide väärtustamise eest!; Jääme lootma pakutavatele meetmetele, mis kergendaksid lapsevanemate koormat!*

Lastekaitsetöötajate keskne sõnum on, et vanemad on kodudes väga väsinud ja kurnatud. Vaimset tervist kurnab mh ajapuudus: *Kõige enam vajaksid vanemad aega, et oma lapsi toetada distantsõppe ajal; Aega iseendale puhkamiseks; Vanemate kõige suurem puudus on vabast ajast, vanemad on kurnatud ja väsinud, oma huvi-ja hobitegevusteks aega ei jää. Peale oma tööpäeva algab uuesti töö, lastega õppimine jm kohustused, mida varem ei olnud.*

Käesolev koondanalüüs sisaldab lastekaitsetöötajate ettepanekuid üle kogu Eesti. Küsitlusele vastasid lastekaitsetöötajad 25-st omavalitsusest üle Eesti, seega on esindatud kolmandik kõikidest KOV'idest. Kusjuures eraldi saab välja tuua, et kokku 10 omavalitsust ja Tallinna linnaosa saatsid koondettepanekud, st esindatud on terve lastekaitsemeeskonna seisukohad. Lastekaitse Liit avaldab tänu kõikidele lastekaitsetöötajatele üle Eesti, kes hoolimata lühikesest ajaraamist küsitlusele vastasid ja oma ettepanekuid jagasid.

Kuna teema on universaalne, siis lastega perede vajadused on märksõnadena grupeeritud ja teksti ilmetamiseks on kasutatud tsitaatidena anonüümselt kõiki lastekaitsetöötajate poolt tehtud ettepanekud.

Alljärgnevalt on toodud märksõnadena lastevanemate vajadused koroonaperioodil:

TEAVITUS - SELGED SÕNUMID

- *Vanemate kõige suurem puudus on vabast ajast, vanemad on kurnatud ja väsinud, oma hobi- ja hobitegevusteks aega ei jää. Peale oma tööpäeva algab uuesti töö, lastega õppimine jm kohustused, mida varem ei olnud. Motiveerimine.*
- *Riigi poolt peaks olema selged toetavad sõnumid, otsi abi, ära ole murega ükski jne jne. Meie oma vallas suhtleme haavatavate peredega sageli ja toetame, nõuststame pidevalt.*
- *Samuti näeme vajadust teavituseks (nt temaatilised veebipõhised juhendid lastele, vanematele), kus on samm sammult loetletud kogu kasulik info ja ka hästi illustreeritud. Sageli stressi olukorras vajab kõik oluline nõ ülekordamist.*
- *Vanemlikkust tuleks toetada, vanemaid koolitades. Üleriigilised kampaaniad (nagu nt. lähisuhtevägivalla puhul on viimastel aastatel tehtud. Tänase seisuga on hoiakud ühiskonnas muutunud ja inimesed julgevad pöörduda politsei poole või teavitada lasteabi telefonile jne.).*
- *Teadlikkuse tõstmiseks viia läbi tasuta veebikoolitusi (nt kuidas toetada last distantsõppel, kuidas korraldada kodune koolipäev, kuidas motiveerida lapsi kodus õppima, kuidas toetada enda ja lapse vaimset tervist kodus, kus leida abi, jne), mille kohta jagada infot koolide, lasteaedade, KOVide ja muude kanalite kaudu. Facebooki võimalusi tuleks samuti kasutada.*
- *Tõsta perekondade teadlikkust erinevatest ajaveetmise võimalustest. Sellistest, mis ei hõlma suurt rahalist ressursi ega rahva kogunemist nt geocaching, tasuta rmk majakesed, matkarajad, grillplatsid, vaatamisväärsused jne. Liikumine looduses, perega koos aja veetmine, jne aitab vaimset tervist turgutada. Selliste liikumistega võiks luua ka mõne motiveerimispaketi.*
- *Ja veel, me pole küll meediaspetsialistid, aga tundub, et hirmu ja ebakindluse tekitamises on oma osa ka meedial. Pidevalt räägitakse koroonasse haigestumisest ja sellega kaasnevatest läbielamistest, vähem aga pööratakse tähelepanu praktiliste lahenduste ja teadusepõhise info levitamisele. Pidev probleemide korrutamine ja sellest rääkimine küll kellegi vaimset tervist ei toeta.*

Nõustamisliin lapsevanematele

- *Lapsevanematele kuluks kindlasti nõustamisliin või muu taoline ära, kuidas tulla toime sellega, kui laps ei tee distantsil õppetööd kaasa, vanem ise peab kodukontorit tegema ja samal ajal olema ka lapsevanem. Praegu tundub, et vanemad tahavad lihtsalt palju rääkida, et pingeid maandada.*
- *Vanemate tugiliin - sarnane õpetajate omale*
- *Vaimse tervise toetamiseks võiks pakkuda tasuta psühholoogilise nõustamise teenust veebi vahendusel (nii lastele kui ka vanematele nt ainult registreerimise näol) ning teha suuremat teavitustööd nende teenuste olemasolust.*
- *Murekoht on ka see, kuidas vanemaid toetada selliselt, et nad ise saaks olla abiks oma lastele ning samaaegselt tuleks ise oma tööde ja tegemistega ka toime säilitades seejuures terve mõistuse. Mitmetel lastel on tekkinud psühholoogilised tõrked distantsõppega seonduvas. Nii laste kui ka vanemate vaimse tervise toetamine on seega väga vajalik. Ehk oleks lapsevanematele mõeldud kriisitelefoni abi? Ehk siis oleks võimalik pöörduda nii majandusmuredest rääkimiseks kui ka distantsõppe kui ka vaimse tervise nõustamisküsimustes nõustaja poole. Arusaadavalt pole kõik telefonikõnede ja chatide usku.*
- *Vanematele mõeldud tugiliin (õpetajate tugiliin on alles loodud), kus nad saaksid oma muredest rääkida ja nõu küsida. Mõned vanemad võivad olla täiesti ükski, ei pruugi*

pöörduda meie poole, neil võib puududa tugivõrgustik ja usaldusisik, kellega nad saaksid oma muresid jagada. Paljud vanemad kogevad depressiooni.

PSÜHHOLOOGILINE TUGI

Tasuta psühholoogiline nõustamine

- Täna helistades keskusi läbi ja soovides panna lapsevanemale tasuta psühholoogilist nõustamisaega, selgus, et vabad nõustamisajad on täis. Tasuta psühholoogiline nõustamisabi on väga oluline ja ei tohiks olla olukorda, milles lastekaitsetöötaja ei saa akuutse probleemi korral suunata tasuta psühholoogilisele nõustamisele klienti.
- Vanemad vajavad psühholoogilist toetust, et kuhjunud koormusega toime tulla. Eriti keeruline on üksikvanematel. Võimendub see iga lapsega peres.
- Meie kogemus näitab, et on suurenenud nõustamise (psühholoogiline nõustamine) maht.
- Psühholoogilise toetuse saamine vanematele
- Minult on küsitud, kas ma tean mõnda psühhiaatrit, kelle juurde saaks ise minna kohe!
- Teha kiiremas korras kiiresti kättesaadavad rehabilitatsioonivõimalused/programmid suitsiidi(sh katse) teinud täiskasvanutele ja nende pereliikmetele.
- Hetkel on lapsevanemad kõige enam küsinud - operatiivsem psühholoogilise nõustamise võimalus vanematele ja samuti kiiremas korras nii lapsevanemale kui lapsele endale psühhiaatrilise nõustamise/kriisinõustamise vajadus. Hetkel digiregistratuur ei paku ühtegi lähimat vastuvõtuaega psühhiaatrile ega vaimse tervise õele. Kuid vastavaid pöördumisi lastekaitsetöötajale on tulnud lapsevanemate poolt juba omajagu.
- Mured on teismelistega, nende maandamise ja ohjamisega, tegevuste leidmisega, et nad ei saaks kambaga sõpradega kokku. Distantõppel antakse lastele õppida, nii nagu õppekavad ette näevad, seda kõike on vanematele ilmselgelt liiga palju ning üle jõu käiv tegevus. Samas on vanematel ka piinlik kui nad ei oska näiteks 8.klassi reaalseid oma lapsele õpetada. Võib-olla oleks abi tasuta veebipõhisest vanemate nõustamisest (kuidas tulla toime teismelistega ning õppetegevusega jm probleemid, seoses koroonaperioodiga) ja/või psühholoogilisest abist.
- Psühholoogilist tuge.
- Psühholoogiline tugi suuremas mahus, sh vanematele.
- Psühholoogilist nõustamist stressiolukorraga toimetulekuks, umbes üks kord nädalas.
- Minu arvates vajavad lapsevanemad ootamatult kriisi sattununa (töökaotus vms) sekkumist, oluline on suunata pere kliinilise psühholoogi juurde vastuvõtule, Lõuna-Eestis neid pole piisavalt.
- Vaimse tervise toetamiseks võiks pakkuda tasuta psühholoogilise nõustamise teenust veebi vahendusel (nii lastele kui ka vanematele nt ainult registreerimise näol) ning teha suuremat teavitustööd nende teenuste olemasolust.
- Igapäevatoos näeme, et vanemad on hirmul ja teadmatutes kuidas ennast ja lapsi toetada ning vajavad rohkem emotsionaalset tuge. Kaks kõige olulisemat märksõna on vaimne tervis ja haridus. Tõsine ja kriitiline vajadus on psühholoogilise abi järele. Psühholoogilise ja psühhiaatrilise abi kättesaadavus ei ole piisav, st pikad järjekorrad ja teenuse kulukus. Väga on soovitud ja vajalikud kontaktkohtumised, mitte telefoni teel ega videosilla vahendusel.
- Uus nähtus on täiesti naabrite kaebused koduste laste kohta. Näiteks kuulen läbi seina lapsed kisavad, kaklevad, jooksevad jne, meil oli nii vaikne maja tehke midagi, üldine tundlikkus teiste suhtes on negatiivselt kõrgel. Kui eelpool kirjeldatud üksikvanem, kel mure lapse distantõppe korralduse pärast, tuleb koju ja lisaks ees ootavale saab ka naabritl etteheiteid, siis on murdumine ilmselt tulemas. Olen mures vanemate ja ka laste pärast, kes märkab seda piiri ja selle ületamist...enne kui toimub plahvatus.
- Abiks oleks ka tasuta veebikoolitused teemadel „stress, läbipõlemine, vanema oskuste

toetamine, kohustused ja vastutus“ jne.

- Psühholoogilise toe vajadus - Pole kahtlustki, et nii lapsevanemad kui ka lapsed vajavad psühholoogilist tuge enam kui kunagi varem aga kahjuks on abi kättesaadavus piiratud. Üldiselt tunneme kõige enam puudust kliinilise psühholoogi ja psühhiaatriteenusest. Vaimse tervise küsimustes abi vajavate perede ja laste arv muudkui kasvab aga puudu on nii rahalistest vahenditest kui ka teenusepakkujatest.
- Tasuta veebipõhiseid nõustamisi, kuidas tulla toime praeguse olukorraga. Eriti vajavad abi emotsionaalsel tasandil, kes aitaks vähendada hirme ja pingeid ning annaks head nõu ja kuulaks.

Psühholoogiline ja psühhiaatriline tugi lastele

- Puudu on laste psühholoogilise nõustamise võimekusest.
- Küsitakse, kust leida psühholoogi, kes suhtleks lapsega nüüd ja praegu (laps lõigub iga päev, vanemad on kodust ära, pole kunagi kindlad, mis seisus oma lapse leiavad, kui töölt tulevad).
- Teha kiiremas korras kiiresti kättesaadavad rehabilitatsioonivõimalused/programmid suitsiidi (sh katse) teinud lastele/täiskasvanutele ja nende pereliikmetele.
- Suureks probleemiks on kasvanud laste vaimse tervise probleemid, depressioon on süvenenud jmt. Lapsed ei saa trenni, osaleda huvitegevuses, liikuda enam nii vabalt sõpradega ringi. See negatiivne mõju on eriti tunda riskigruppi kuuluvate laste/noorte hulgas. Samuti teismeliste hulgas, kelle jaoks sõbrad on olulisel kohal (arenguline vajadus) ning sedavõrd palju perega aega veeta ei soovita. Peaaegu kõigi minu juhtumite puhul on lapsevanemad rääkinud, et just covidi ja distantsõppe ajal on laste enesetunne ja õpimotivatsioon langenud. Aega vaimse tervise õe või psühhiaatri juurde saada neile lastele on praktiliselt võimatu/järjekorrad on pikad.
- Psühholoogiline tugi suuremas mahus.
- Psühholoogiliste ja psühhiaatrilise abi ei ole võimalik küll kuidagi paari kuuga paremaks muuta aga siin osas oleks vaja midagi oluliselt parandada. Lapsed ja pered vajavad abi. Kas saata koolide juurde lisajõudu koolipsühholoogide näol aitaks parandada mõne lapse pere olukorda.
- Oluline on tagada psühhiaatrite ja psühholoogide vastuvõttud, et lapsed saaksid vajalikku abi kohe praegu, st märtsis, mitte kunagi septembris.
- Psühholoogilise ja psühhiaatrilise abi kättesaadavus ei ole piisav, st pikad järjekorrad ja teenuse kulukus.

TERAAPIAD ja NÕUSTAMISED/PRORGRAMMID

- Praegu, märtsis, kui kriis on kestnud juba aasta, on pisut liiga hilja ja mittejätkusuutlik rääkida lisameetmetest aprilliks-maiks. Vanemad, kellega oleme rääkinud, on lihtsalt väljendanud soovi, et see hullus juba lõppeks. Need vanemad, kes ise kodus töötavad ja lapsed kodus õpivad, on väsinud, stressis ja siin ei aita enam mingid n.ö lisateenused. On kõige olulisem, et juba olemasolevad teenused – eelkõige toetav peretööteenus, psühholoogiline nõustamine, perenõustamine ja –teraapia, kasvatusnõustamine – toimiksid järjepidevalt, kas füüsiliselt, veebis, õues kohtumiste kaudu vms. Põrkume sellega, et teenused ei toimi, see on probleem.
- Meie kogemus näitab, et on suurenenud nõustamise (perenõustamine, pereteraapia) maht.
- Natuke on viiruse mõju olnud ka hooldusõiguse ja suhtluskorra asjadele, kuid see mõju on siiski minu meelest kontrollitav ja lahendatav lapsevanemate enda tubli panuse abil (kui nad ise panustavad). Nt on mõni lapsevanem välisriigist tulles olnud kohustatud viibima eneseisolatsioonis, ei saa üldse eriti liikuma riikide vahel, vanemad kardavad laste liikumist kodude vahel, videoveestlused lahus elava vanemaga ei asenda päris kohtumisi ja suhet jne –

kõik see on tinginud selle, et mõnel juhul on viirus mõjutanud ka laste suhet lapsevanemaga, kes elab neist eraldi. Probleemiks on see peredes, kus lapsevanemate enda suhted ei ole niikuinii head. Õnneks aga mitmed perenõustajad/lepitajad jätkavad tööd sellest hoolimata, sh videonõustamiste teel.

- Kuna lastekaitse puutub tihti ka riskikäitumisega (alkoholi- ja narkootiliste ainete tarvitamine, destruktiivne käitumine, sh suitsiidid) lapsevanematega, siis tasub mõelda millised abimeetmed nendele võime pakkuda ja kuhu need suunata.*
- Praktikuna näen, et sotsiaalprogrammi „Naised vägivaldlasta“ ei tohi järsult ära lõpetada kuna rahastus/projekt lõpeb. Elu on näidanud, et programm on vajalik ning lapsevanematest vägivaldlaste vajavad abi, aga vajavad abi nende pereliikmed ja lapsed, kes seda vägivalda kas ise taluvad või pealt näevad. Ennetus on alati parem, kui tagajärgedega võitlemine. Selles kontekstis programm „Hoolivad isad“ on samuti väga tähtis, kuna samuti on suunatud vägivalda tõkestamisele pere keskel. Ning rahaline ressurs peaks ka sellele leiduma. Kahjuks peresisene vägivald nagu kuritegude statistika näitab pandeemia olukorras ei ole kahanenud, vaid vastupidi suurenenud.*

VANEMAHARIDUS

- Samuti näeme vajadust temaatiliste tugigruppide, vanemakoolituste (sh e-õppe) korraldamiseks ja teavituseks (nt temaatilised veebipõhised juhendid lastele, vanematele), kus on samm sammult loetletud kogu kasulik info ja ka hästi illustreeritud. Sageli stressi olukorras vajab kõik oluline nõ ülekordamist.*
- Abiks oleks ka tasuta veebikoolitused teemadel „stress, läbipõlemine, vanema oskuste toetamine, kohustused ja vastutus“ jne.*

TUGIISIK PERELE

- Samuti võiks perel olla nn tugiisik, kes abistaks lapse hoidmisel ja õues käimisel päevasel ajal (kitsaskohad välja toodud seoses distantsõppe korralduse ja koormusega. Koostaja märkus)*
- Rahutud on vanemad järelevalveta väikeste laste pärast. Võiks olla mingi teenus, et vanem saaks rahulikult tööl olla ja lastel oleks õpitud ning lapsed hoitud.*
- Nii-öelda positiivsete vanemate peamiseks mureks on see, et kuhu panna lapsed kui ise haigusega võitlevad ja hoolitsemiseks jaksu pole ning vanavanemate juurde ka lapsi saata ei saa, sest need haigestuvad kindlasti (ja ka teisi sugulasi ei ole ning lapsehoiuks pole finantsi).*
- Tugiisik koju või arvuti keskkonda lapse õppimist toetama, kui distantsõppe ajal vanem on rindel, tööl või oskamatu juhendamisel.*
- Tugiisikuid või abiõpetajaid, et nad aitaksid lastel distantsilt õppida, selleks et vanema töölt tülles oleks koolilapsel õppetükid juba tehtud*
- Vanemad vajaksid toetust laste distantsõppe korraldamisega ja sellega kaasnevate pingete osas. Alghklasside lapsed vajavad distantsõppel rohkem vanemate poolset toetust, mis on aga töötava vanema jaoks suur lisakoormus. Koolid pakuvad kontaktõpet vaid eri- ja tõhustatud tuge vajavatele lastele, ent mitte teistele. Seega leiame, et igasugune teenus, mis toetaks laste õppimise sujuvat toimimist on abiks. Näiteks mõni tudeng, kes saab pakkuda raskusi valmistavas aines individuaalset õpet või keegi, kes toetaks peresid tehniliste lahenduste saavutamisel.*
- Kui kool näeb, et laps ei õpi, siis võiks olla võimalus üks-ühele õpe koolis või päevakeskuses, paljudel peredel oleks vaja lisainimest, kes aitaks.*
- Lasteaialapsed vajavad, et nendega keegi tegeleks.*
- Tugiisik, kes oleks abiks lastega toimetamisel (näiteks: paljulapseline pere, üksikvanemad-*

eriti väikelastega. Vanemad ei pruugi tulla toime lase päevarežiimiga, ei jõua käia laste kõrvalt poes jne.)

- Kui välja jätta materiaalne pool (toidu peale kulub rohkem raha) siis, minu piirkonnas on osadel vanematel sõna otseses mõttes vaja koduabilist-koduõpetajat. Ehk nagu on otse öeldud, et keegi kes teeks söögi valmis, koristaks, juhendaks samal ajal lapsi koduõppel või tegeleks lasteaiast kodus oleva lapsega, et vanem saaks ka oma töö tehtud kui on kodukontoris või kui vanem käib tööl ja hulk lapsi üksi kodus distantsõppel. Õue mängima lapsi saates tuleb lisaks jälgida, et nad ninapidi koos ei oleks jne. Vanaemade-vanaisade kasutamine ei tule ka praegu arvesse, kuna kontakte tuleb vältida. Kui siis oleks kõige reaalsem lapsehoiuteenuse toetamine, seda ka juba kooliealistele lastele mõeldes, kuigi maapiirkonnas on keeruline leida nõuetele vastavaid lapsehoidjaid.

MATERIAALNE TUGI

- Majanduslik toimetulek raskendatud.
- Toiduabi oleks suureks abiks aga ka koolitoit on vägagi abiks. Koolitoidu aga võiks võimalusel korraldada koju, kui vanemad käivad 30 km kaugusele tööle oma põhielukohast, siis paraku tekivad lisakohustused koolitoidu kättesaamisega (abiks võiks olla vabatahtlikud või teisiti korraldatud nt toidu kättesaamine kell 18.00-19.00 ajal).
- Kasvanud on perede ootus materiaalse toe järele. Väga tänulikud ollakse toiduabi eest (muutus on nähtav). Võrreldes eelmise aastaga on kasvanud koolide toidupakkide väljavõtmine. Selles osas oleme püüdnud keerukamas olukorras olevaid peresid rohkem toetada, kuid kuna nüüdseks suurem osa peresid pakid võtab välja, on vaja lisaraha. Sama küsimus koolieelses eas laste toiduabiga. Ehk et, KOV vajaks sihtsuunitlusega toetusraha: 1) lastega peredele täiendava rahalise toetuse maksmiseks majanduslike raskuste korral ja 2) täiendava toiduabi jagamiseks lastega peredele.
- Rahalist toetust perele, et suudaks lapsele päevaks koju tellida sooja valmistoit.
- Ajutine peretoetuste suurendamine kõikidele peredele, kus õppivad lapsed. Põhjusel, et sissetulekud on vähenenud ja perede kulutused on kodus viibides suurenenud. Ühelapselise pere vanem peaks ennast tundma samuti turvaliselt seega võrdselt kõigile.
- Suureks ajakuks on vanematel koolist toidupaki ära toomine, reeglina on pakkide jagamine ka tööajal. Lapsevanemad oleksid tänulikud, kui toidupakid tuuakse koju.
- Lisaks on pered avaldanud soovi täiendava toiduabi järgi (sh sooja lõunatoidu järgi). Mitme koolilapse täiendav toitlustamine kodus distantsõppe perioodil on paljulapselisele perele kindlasti rahaliselt kulukas.
- Riik peaks KOVidele sihtotstarbeliselt lisaraha eraldama, et integreeritud toetust (vastavalt pere vajadusele) seda eraldama. KOV selgitab välja pere abivajaduse.
- Hätta sattunud peredele (laenude küüsis olevad) peaks riik tagama osaliselt laenude katmise võimaluse (mingi periood).
- Koolis ja lasteaias saavad lapsed süüa, kodus peab keegi selle toidu valmistama. Kogemus näitab, et tundide vahel on ca 20 minutit, selle ajaga laps ei jõua midagi endale valmistada. Peab olema valmis toit, mida soojendada. Koolid jagavad küll toidupakke, aga paki sisust tuleb kodus toit ikka ise valmis teha.
- Majanduslikust olukorrast lähtuvalt oleks vaja üle vaadata toetuste maksmise korrad (kasvõi ajutiselt). Näiteks kui vanemad on võtnud laenukohustusi oma sissetulekutest lähtuvalt ning on täna seisus, kus üks vanem ei tööta või isegi mõlemad (nt vanem ei saa Soome minna), siis need laenukohustused hakkavad tekitama võlgu ja sellega kaasneb pinge pereellu ning keeruliseks muutub võimalus tagada eluks esmavajalikku. Kui toetuste maksmisesse läheksid arvesse need laenud (vajadusel aidatakse nende maksmist kompenseerida), mis võeti enne töösuhte katkemist või peatumist, siis see aitaks perekonda mitmes mõttes.

- Lisaks siis paljudel peredel majanduslikud raskused üleüldse, sh esmatarbekaupade soetamisega. Siinkohal saab KOV küll olla abiks, kuid egas eelarvel on piirid...
- Riide- ja jalatsiabi - Seoses majanduslike probleemidega peredes ja sissetulekute kaotamisega vajavad osad pered riide- ja jalatsiabi. Oleme kogunud kasutatud riideid ja jalatseid ja neid vajadusel abivajajatele jaganud. Kahjuks ei oma me suuri laoruume ja hoiustamine on piiratud.
- Toiduabi - Hetkel pakume abivajajatele Toidupanga toiduabi üks kord nädalas. Toiduabi pakk ei võimalda peredel mitmekülselt toituda, mistõttu on vajalik lisa toiduabi pakkumine eriti suure abivajadusega peredele. Lapse ja lapsevanema esmane heaolu hakkab toitumisest ja ebapiisava ning puuduliku toidulaua korral on ka emotsioonid peredes väga kõikuvad.

DIGIVAHENDID JA -PÄDEVUS

- Interneti levi ja maht
- Meil on ühena interneti kättesaadavus probleemiks.
- Mõnel on jätkuvalt ka interneti mahu küsimus aga sellega minu teada MKM tegeleb koostöös sideoperaatoritega.
- Kui me räägime lisaelarvest, oleks teretulnud kui osa sellest laekuks omavalitsuste eelarvesse sihtsuunitlusega nt internetiühenduste loomiseks- nt Elisa netipulgaga ühenduse loomine, sh ka tehnilise toe osutajatele tasumiseks. KOV-del oleks kergem jõuda igatüheni, tagada kõigile lastele võimalus teha tööd. Loomulikult on ka KOV-d nõus panustama, kuid lisatugi oleks vajalik.
- Aegunud tehnika
- Arvutite nappus
- Meie vallas oleks mõni pere oleks õnnelik, kui saaksime arvutitega aidata.
- Vähekindlustatud peredele oleks kindlasti abi tehniliste vahendite kättesaadavuse parandamisest. Koolid küll laenavad töövahendeid, kuid vajadus on ilmselt suurem.
- Väga paljud ostavad praegu arvuteid koju juurde (kasvõi sünnipäevakingina ette)- kas Lastekaitse liidu arvutikampaania on edukalt realiseerunud?? Kas ei tundu, et vajadus on palju suurem, kui mingi hetk kaardistatud sai??¹
- Digipädevuse õpetamine vanematele
- Paraku ei ole kõik pered tehniliselt nutikad, mistõttu valmistavad algklasside lastele raskusi kodutööde üleslaadimised jms.
- Mõne koduülesande täitmine toob kaasa selliseid IT probleeme, mida pere ei suuda lahendada. Näiteks video üleslaadimisel ilmneb, et maht on liiga väike, selle juurde ostmine võib olla probleemiks paljudes peredes. Võib-olla lahenduseks õpetajate digiteadlikkuse tõstmine ja alternatiivsete võimaluste pakkumine.
- Jätkuvalt on meil peresid, kellel puudu digiõppe tarbeks elementaarsetest vahenditest (kõlariga, kaameraga arvuti jms). Mõnedel juhtudel on koolilapsi palju ja vahendite jagamine raske või koguni võimatu. Lisaks on probleeme maapiirkonnas kvaliteetse ja pideva internetiühendusega (maht saab täis, suure tarbimise tõttu „hangub“ jne). Eelmise aasta kevadel projekti kaudu oli võimalik abivajajatel saada arvuteid, kuid mis sellest tänaseks on saanud? Lõppes?²
- Interneti vajadus - Lapsed peavad hetkel õppima kodudes aga kahjuks ei ole kõigil lastel interneti kasutamise võimalust, mistõttu jäävad lastel lüngad õpioskustesse.

1 Koostaja märkus: MTÜ Lastekaitse Liit poolt koordineeritav Igale koolilapsele arvuti! projekt toimib aktiivselt nii Haridus-ja teadusministeeriumi ning annetajate toel. Loe lähemalt: <https://www.lastekaitseliit.ee/igale-koolilapsele-arvuti/>, seal ka kontaktid, kellega abivajaduse korral ühendust võtta.

2 Ibid 1.

KOOLIKORRALDUSLIK TUGI

- *Minu arvates on lapsevanematel hetkel raske, kuna distantsõpe ei sobi väga paljudele lastele.*
- *Vanemad peavad tööl olema ja lapsed üksi kodus õppetööga hakkama saama*
- *Igapäevaselt tajun, et vanemad on hädas laste kooli asjade korraldamisega (õigel ajal veebi tunnis osalemine, koduste tööde tegemine). Keeruline on vanematele lastega õppimine (sageli õhtul peale tööpäeva, lapsed ei ole motiveeritud, on väsinud). Koolid (ilmselt mitte kõik) on palju lükanud vastutuse vanematele. Olen kokku puutunud olukorraga, kus pöördutakse lastekaitsespetsialisti poole, et teada anda, laps ei osale tunnis, ei esita koduseid töid jne. Uurides selgub, et üksikvanem kes käib tööl ja ei ole tundide ajal koduski, et last tundi saata. Kodust lahkudes on laps magama tagasi läinud. Lahendusena pakkusin osaliselt kontakt õppel osalemist 3 päeva ja 2 päeva distantsilt. Lisaks ka selgus, et arvuti vaade ei olnud lapsel sama mis koolis arvutil ja ta ei osanud leida õpikeskkonda. Seega kooli poolt korralduslikult poolikud asjad. Kui on teada, et lapse tundides osalemine kooli keskkonnas on olnud problemaatiline, siis arvata võib juba ette, et distantsilt teda tundi saada on keeruline. KOOL peaks mõtlema läbi kõik oma õpilased ja kaaluma, kellele milline õppevorm sobib.*
- *Oleks teada ja kättesaadavad keskkonnad, kuhu pöörduda ühe või teise õppematerjali puhul (nt vastava aine õpetajad/tudengid vastavad, juhendavad).*
- *Kool võiks aeg-ajalt teha mingeid teste, et mõista kus, milles lapsed hädas on (kui klassis on 22 last siis on 22 erinevat õpetamise stiili).*
- *Tööst lähtuvalt näen palju, kuidas probleeme vanematel, kes kodukontoris, lisaks õppivad lapsed ja ka lasteaialapsed. Enam vajavad nad tuge, et lapsed oleks hoitud ja õppimises oleks abi. Nt võiks olla koolilastel (eriti 1-4 klass) tugi õppimisel, kasvõi veebi õpetaja (vabatahtlik nt).*
- *Kindlasti ka neile lastele, kelle vanemad tööl ja päeval ei ole neil võimalus koolitöodes abi saada, siis võiks ka neil olla nt veebis tugi, kes abistab õppetööde tegemisel (individuaalselt).*
- *Kui juba paljud vanemad oleks toetatud reaalselt sellega, et nende koolilapsed saaks toe abil päeval õpitud, on vanematel võimalus peale tööd tegeleda perega mõnusalt, ilma et peaks hakkama kooliasju üle vaatama, sh veel süüa tegema, jne.*
- *Raskused on peredes, kus on palju lapsi (kõigi laste õppetegevuse koordineerimine on vanematele keeruline). Seda eelkõige peredes, kus on enam kui 4 last, kellest kõik veel koolilapsed ja vanuses, kus vajavad veel vanema tuge või järelevalvet õppimisel. Samuti on raskusi laste osas, kes on HEV lapsed ja võiksid mõnel juhul õppida edasi isegi kontaktõppel, kuid pere on otsustanud et kogu pere turvalisuse huvides proovitakse siiski veebiõpet, mis aga lapsele endale ei sobi, laps ei saa piisavat juhendamist ja tuge jne. Need lapsed ja pered vajaksid tuge/teenused, mis toetaksid neid eelkõige hariduse poolel. Paljud riskigrupi lapsed on aga kadunud ka ehk vaateväljast, sest kui varem märkas probleeme õpetaja või noorsootöötaja, siis on võimalik et nüüd jäävad mitmed probleemid pere koduseinte vahele. Samuti suurema koduse toe vajadus vanema poolt distantsõppe ajal, aga lapsevanemal on keeruline seda tuge pakkuda, kui viibib samal ajal ise tööl.*
- *Distantsõpe on paljudele peredele suureks väljakutseks, sest lastega tuleb hakata õppima peale tööaega. Vanemad ei oska õpilasi aidata, nende kooliteadmised on ununenud. Probleemi lahendusena näevad vanemad, et õpilastele kodutöid ei anta.*
- *Vestlustes selgub pigem see, et toiduabiga ollakse rahul, sest seda koolid korraldavad. Rahutud on vanemad järelevalveta väikeste laste pärast. Võiks olla mingi teenus, et vanem saaks rahulikult tööl olla ja lastel oleks õpitud ning lapsed hoitud.*
- *Õpetajad peaks ikka õpetama. Vanemad ei oska õpetada. Laste abistamine kooli õppetöö*

tegemisel kodus tekitab vanemates lisastressi. Lisaks õppeainete õpetamisele tuleb vanematel lastele õpetada ka digioskusi, see peaks samuti olema kooli töö. On õpetajaid, kes ei tee veebitunde st ei õpeta, vaid annavad lihtsalt järjekindlalt koduseid ülesandeid. Kõik lapsed kahjuks ei oska iseseisvat ilma õpetaja toeta lahendada.

- Ühtne keskkond, kuhu kodutööd saata (igal õpetajal erinev keskkond või viis kodutööde saatmiseks, tööd jäävad saatmata). Erinevad keskkonnad tekitavad segadust nii lastes kui vanemates.
- Kui kool näeb, et laps ei õpi, siis võiks olla võimalus üks-ühele õpe koolis või päevakeskuses, paljudel peredel oleks vaja lisainimest, kes aitaks.
- Meie enda kolleegid on ka tunnistanud, et kui üks laps on distantsoõppel ja teeb koolitükke ja teine on lasteaiaaegne ja vanemad peaks ise samuti kodukontoris töötama, on olukord väga keeruline. Ja kui peres on mitte ainult 1-2, vaid rohkem lapsi. Paljudes peredes 3-4, meil ühes peres lausa 8 last korruga koduõppel. Kui vastata otse küsimusele, siis vanemad vajavad seda, et lapsed saavad käia koolis ja lasteaias.
- Vanemate suur probleem on koroonajaal selles, et isegi kui nad töötavad kodus, siis lapsed vajavad distantsoõppes tuge ja abi. Paljudes peredes on ka ruumipuudus, kõigil ei ole oma privaatsust nurka, kus zoomi tundides osaleda.
- Õpiabi lastele, sh põhikooli ja gümnaasiumi lõpetajatele tasuta konsultatsioonid eksamiainetes (veebipõhine).
- Õpiabitunnid - Selleks, et kõigil lastel oleks võrdne ligipääs haridusele ja lastel oleks oskus õppida ja tekiks õpiharjumus on vajalik võimaldada abivajaduse olemasolul lastele õpiabitunde. Õpimotivatsioon kohe langeb kui laps ei mõista või ei saa aru õpitavast materjalist.
- Abiõpetaja lastele (skype või zoomi vahendusel) eriti lastele, kes õpivad mite oma ema keeles ja vanemad seda keelt ei valda.
- Suur mure on teismelistega, kes vajavad suhtlemist ja sõpradega koos olemist aga piirangud takistavad. Teismelistele võiks korraldada veebipõhiseid kohtumisi ja üritusi, et nad saaksid eakaaslastega suhelda.

TUGISPETSIALISTID KOOLIS

- Ei tea, kas lisaelarve vahendeid saab kasutada palgafondiks nt koolides, et kaasata laste motivatsiooni tõstmiseks ja vaimsete murede leevendamiseks lisa tugimeeskonda.
- Lastele täiendava õpiabi andmine, nt logopeed, eripedagoog.
- Kas saata koolide juurde lisajõudu koolipsühholoogide näol aitaks parandada mõne lapse pere olukorda.
- Koolide tugispetsialistid peaksid ka distantsoõppe ajal edasi tegelema laste toetamisega, nõustamisega.

TUGI ERIVAJADUSTEGA LASTE VANEMATELE

- Ivica Mägi algatas FB-s grupi Soovin aidata erivajadustega lapsi ja peresid. Erivajadustega laste vanemad on praegu suurte probleemide ees ja leiavad, et nimetatud sihtgrupp vajaks toetamist.
- Meile pöörduvad eelkõige erivajadustega laste vanemad ja küsivad teenuse mahu suurendamist, aga tavalastele ei ole mingeid teenuseid pakkuda. Isegi kui oleks, kes oleks need inimesed (tugiisikud, juhendajad)? Pidevalt on meil inimeste puudus.

LIIKUMINE JA TOETAVAD SPORDIPROGRAMMID

- *Igasugused sporditegevused on samuti jäänud tagaplaanile. Siin võiks olla kasu mõne riikliku sportliku programmi juurutamisest, nt vabas looduses.*
- *Tõsta perekondade teadlikkust erinevatest ajaveetmise võimalustest. Sellistest, mis ei hõlma suurt rahalist ressursi ega rahva kogunemist nt geocaching, tasuta rmk majakesed, matkarajad, grillplatsid, vaatamisväärsused jne. Liikumine looduses, perega koos aja veetmine, jne aitab vaimset tervist turgutada. Selliste liikumistega võiks luua ka mõne motiveerimispaketi.*

TÖÖANDJAD JA PALGATOETUS

- *Lastevanemad vajavad ka tööandja toetust ehk on kasu mõnest pöördumisest (Eesti Tööandjate Keskliit vms organisatsiooni poolt).*
- *Vastan iseenda isikliku kogemuse pealt. Mul on kolm alaealist last, kellest kaks käivad koolis (1. ja 3. klass). Kuna neil on lisaks iseseisvale õppimisele ka videotunnid, siis suurem osa ennelõunasest ajast tegelen oma lastega enda töö arvelt-ma ei tea mida ja kuidas need vanemad hakkama saavad, kes peavad kodust eemal tööl käima. Ise tunnen, et selleks, et lapsed saaksid päevasel ajal õpitud, tuleks mul puhkus võtta või töölt lahkuda. Lisaks koolilastele tahab ju tegelemist ka lasteaialaps. Ühesõnaga ideaalis võiks lastega peredel puhul olla võimalus ühel vanemal (kas või vaheldumisi või kaasates ka vanavanemaid) lastega kodus ja töötasu tuleks kompenseerida. (Mina tunnen küll, et minu vaimne tervis kihutab allamäge).*
- *Tööandja ei võimalda kaugtööd, lapsed peavad olema kodus, lasteaed avaldab vanematele survet ja vanem tunneb paratamatult end halva vanemana.*
- *Kui kodus on lasteaiaaialised ning kooliealised tekib paratamatult probleeme distantsõppega. Kui vanem peab käima tööl ei saa ta kontrollida kas laps osaleb videotundides või ei ning kas väiksemad õed-vennad lasevad üldse osaleda. Vanemad on välja toonud, et võiks lubada vanematel mingi periood kui on karmid piirangud olla kodus lastega nii, et säiliks keskmine palk. Muidu kannatab pere majanduslik olukord, eriti puudutab see üksikvanemaid, pered kus isad on kaugel tööl ja neid kellel puudub igasugune toetav võrgustik.*
- *Võimalust töötada omal ametikohal/töökohal.*
- *Kõige enam vajaksid vanemad aega, et oma lapsi toetada distantsõppe ajal. Peale täispikka tööpäeva on vanemate võimekus lapsi toetada, ning ka laste võimekus õppida õhtusel ajal, madal. Mõttes soovitaksin kasvõi kaks tundi lühemaid tööpäevi (kuid siiski tasustatud peaks olema ka ära jäänud tunnid), kuid usun, et sellist võimalust vanematele pakkuda on keeruline.*
- *Saama tööandjalt võimaluse vajadusel kodukontori ajal ainult oma lastega tegeleda, jättes põhitöö pausile, aga töötasu tuleks ikka maksta. Ei saa oodata, et pereemad/-isad suudaksid ma tööd tehes õpetada/kasvatada/hooldada samal ajal lapsi. Praegu näeme ülipikki tööpäevi tegevate inimeste vaimse tervise halvenemist, immuunsüsteem nõrgeneb, läbipõlemised jm haigestumised. Peresuhted pingestuvad...*

Täiendav info:

MTÜ Lastekaitse Liit

Helika Saar

helika.saar@lastekaitseliit.ee